

ПОМОЋНЕ ИСТОРИЈСКЕ НАУКЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ И СРПСКИМ УНИВЕРЗИТЕТИМА И ЊИХОВА БУДУЋНОСТ

Сажетак: У раду се говори о историјату Помоћних историјских наука, као наставног предмета, и о његовим предавачима на универзитетима у Југославији и српским универзитетима данас, као и њиховој будућности. Констатује се да су Помоћне историјске науке услов за писање и разумијевање историје и друштвених односа.

Кључне ријечи: историја, помоћне, наука, Југославија, Србија, Универзитет.

Наставни процес у основној и средњој школи на подручју Југославије и Србије увелико је истраживан и унапређиван, па се о њему мање-више већ писало, како у разним педагошким часописима и зборницима, тако и у многим монографијама. Међутим, када је у питању универзитетска настава, онда вриједи констатација да је она веома мало истраживана, унапређивана, и да се о њој веома мало писало. Зато слободно можемо казати да је универзитетска настава веома отпорна на промене, да је конзервативна и недовољно актуелна. Много је разлога тој појави, о којима сада нећемо говорити, јер нам не допушта простор и вријеме

Универзитетска настава од 19. вијека најмање се трансформисала и прилагођавала новим захтјевима савремене педагошко дидактичке мисли. Ипак, примећујемо да се данас помало пише о реформи универзитета и универзитетске наставе. Најмање се пише и говори о реформи наставног процеса и његовој трансформацији у складу са иновацијама у наставној технологији, која захтјева и нове облике и методе рада у настави. Реформа наставног процеса на универзитетима захтијева и адекватно педагошко-методичку промјену улоге наставника и студената као главних учесника наставног процеса. Реформа универзитета не може бити успјешно спроведена, ако се темељито не трансформише наставни процес и прилагоди достигнућима савремене технологије и педагошко-дидактичним достигнућима уопште. Зато је овај симпозиј од изузетног значаја. Зхваљујемо Филозофском факултету у Нишу на организацији скупа.

На српским универзитетима данас је потребније него икада, поред осталог, трансформисати самосталан стваралачки рад наших студената, улогу и

положај наставника у наставном процесу, истраживачки рад студената, испитивање и оцјењивање студената, улогу студената у управљању нашим универзитетима, припремање наставника за наставни процес, улогу и задатке студентских организација и удружења.

Када је у питању наставни план и програм историје, онда треба посебно обратити пажњу на то да свестрано прикажемо национални и општу историју, тако да она код студената ствара научно-синтетичке представе о цјелокупном свијетском историјском процесу (П. Турчин, 2006: 325-335). При томе, историју народности које живе у Србији треба приказати у програму националне историје, тј. историје Срба (С. Новаковић, 1990: 61).

Без Помоћних историјских наука, историја не може испунити свој основни методолошки задатак. Помоћне историјске науке служе историји и историјском научном истраживању. Оне имају изузетно велику важност за сабирање и истраживање историјске грађе, тј. за хеуристику. Оне подједнако имају важност и за оцјену одабирања, валоризацију и употребу историјске грађе тј. за историјску критику (Ф. Фире, 1994: 25).

У новијем периоду развоја универзитетске наставе историје (мисли се на 20. вијек) Помоћне историјске науке обухватале су углавном латинску палеографију, дипломатику и хронологију¹. Са развојем универзитетске наставе екстензитет помоћних историјских наука се помало шири и на сфрагистику и нумизматику, да би данас оне обухватале: латинску палеографију, славенску палеографију, епиграфику, филигранологију, дипломатику, хронологију, генеологију, сфрагистику, нумизматику, историјску метрологију, топономастику са топографијом и вексикологију (С. Антољак, 1971; Ј. Стипишић, 1985; М. Атлагић и Б. Шекуларац, 1997; Б. Милутиновић, 2000; А. Кожар, и И. Балта, 2003; М. Атлагић, 2007).

Студенти историје не морају подједнако савладати све набројане дисциплине помоћних историјских наука. За почетак, биће довољно да их добро упознају у основним поставкама и садржају (С. Антолјак, Исто: 7). У Југославији су се Помоћне историјске науке врло рано почеле изучавати, иако не подједнако у свим крајевима.

У Хрватској је краљица Марија Терезија 1773. године предала Краљевску академију знаности са Гимназијом на управљање загребачком бискупу Јосипу Гаљуфу. Бискуп Гаљуф тражио је од Марије Терезије 1774. године да се бившем Високошколском исусовачком заводу, којим је привремено управљао, даде универзитетски значај и да се отвори јавна библиотека. Слично је 1774. године предлагало и Краљевско хрватско вијеће. Краљевским мандатом од 05. 08. 1776. године уређена је Краљевска академија знаости у Загребу, тако да је имала три факултета: Правни, Филозофски и Теолошки, а уз то и Гимназију. Одлуком сједнице професорског збора од 11. 10. 1776. године за

¹ Нажалост, на многим нашим катедрама историје на филозофским факултетима и данас имамо такво укоријењено мишљење. То говори о конзеартизму и непознавању екстензитета и интензитета помоћних историјских наука од стране наших наставника.

Академијиног библиотекара одређен је Матија Кириновић, професор историје, 1773-1850 (Е. Верона, 1995: 193).

Катедра за Помоћне повијесне знаности формално је уведена 1908. године. То не значи да се Помоћне историјске науке нису предавале прије те године. Наиме, још 1874. године, према Закону о устроју Загребачког свеучилишта, предвиђено је оснивање Катедре (семинара) за помоћне историјске науке. У оквиру те катедре предавале су се палелографија, дипломатика и хронологија, а држао их је Тадија Смичиклас (1843-1914), преносећи знања и искуство и радећи на најзначајнијем дипломатару „Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae“ – Дипломатички зборник краљевине Хрватске, Далмације и Славоније. Смичиклас је одржавао и вјежбе из Помоћних историјских наука, посебно из палеографије (И. Јурковић, 2005:145-147). Био је декан Филозофског факултета у Загребу и ректор Универзитета². Неко вријеме био је и предсједник Академије. У два мандата био је заступник Хрватског сабора: 1884 – 1887, те поново 1897-1902.

Касније ће Милан Шуфлаји постати први службени професор Помоћних историјских наука и носилац Катедре помоћних историјских знаности³.

Шуфлаји је посебно задужио Помоћне историјске науке, односно дипломатику као једну од темељних помоћних историјских наука, монографијом „Die Dalmatinische Privaturkunde“ 1904. године. Ова монографија му је уједно била хабилитацијска радња из Помоћних историјских наука на Мудрословном факултету Краљевског свеучилишта Фрање Јосипа I у Загребу. (С. Антљак, 1995: 133-135). Од 1910 – 1918 године Помоћне историјске науке предавао је Карло Хорват (М. Матијевић, 2000/2001: 115-119). Хорватова девиза била је: „помоћне историјске науке су предвијет писања повијести“. Докторирао је филозофију (Ј. Стипишић, 146; М. Атлагић, исти, 254).⁴

Помоћне историјске науке је од 1920. до 1924. године на Загребачком универзитету предавао Викор Новак, један од највећих свијетских палеографа. Новак је посебно унаприједио дипломатику својим радом „Два сплитска фалсификата-даровница краља Звонимира бенедиктинкама у Сплиту 1078. и потврда исте краља Стјепана II 1089.“ Булићев зборник, Загреб, 1924. Латинску палеографију Новак је унаприједио својим уџбеником „Латинска палеографија“, Београд, 1952, а ништа мање нису значајни његови радови: *Scriptura Beneventana, s posebnim obzirom na tip dalmatinske beneventane,*

² Т. Смичиклас, изабран је за редовног професора Филозофског факултета на предмету Помоћне повијесне знаности 1872. године. Пуне 22 године вршио је предано своје наставне дужности. Васпитао је многе генерације студената, а међу њима и свога наслједника.

³ Милан Шуфлаји (1874-1931). Гимназију и Универзитет полазио је у Загребу, гдје је 1902. године постигао докторат из филозофије. Бавио се политиком, а посебно проучавањем албанске историје. Био је члан Странке права. Поред осталог, написао је „Срби и Арбанаси, њихова симбиоза у средњем вијеку“, Београд, 1925.

⁴ К. Хорват (1874-1920). Значајан је његов рад „Расвитак папске канцеларије од најстаријех доба до Иноцента III. Врхбосна, 9-16, Сарајево 1909. Студирао је Помоћне историјске науке у Риму, Паризу и Лувајну; Ј. Стипишић, исто, 146; М. Атлагић, исто.

Zagreb, 1920; Један прилог за изучавање најстаријих рукописа Леона I Великог и Изидора Шпањолског, Загреб, 1921; Најстарији далматински рукопис *Evangeliarum Spalatense*, Сплит, 1924; Појава и ширење каролиншке минускуле у Далмацији, Глас САН CCLV, Београд, 1963; Палеографија и славенско латинска симбиоза од VII-XV stoleћа, Историјски часопис, Београд, 1957.⁵ (J. Стипишић, исто, 9; М. Атлагић, исто, 82; Б. Милутиновић, исто, 64).

У школској 1924-1925. години Помоћне историјске науке на загребачком Филозофском факултету предавао је Јосип Наги, аутор првог хрватског факсимилијара „*Monumenta diplomatica*“. Био је ђак чувене француске школе повеља „*Ecole des Chartes*“ у Паризу (Т. Галовић, 2002: 227-265). Nagy је објавио први палеографски уџбеник „*Нацрт латинске палеографије*“, Загреб, 1925. Посебну пажњу Наги је поклањао дипломатици својим радовима: Традиција исправа из доба народне династије изданих у корист задарског самостана Св. Кршевана, Зборник краља Томислава, Загреб, 1925; Хрватске исправе из доба народне династије, Зборник Матице Хрватске, Загреб, 1925; Дипломатичко палеографске студије, Вијесник Државног архива у Загребу I, 1925, II 1926; III 1928; VII 1937; Хрватске кнежевске исправе у свијетлу досадашње науке, Вијесник Државног архива у Загребу, VIII 1939; IX-X 1941; Дипломатика, Хрватска енциклопедија, 5, Загреб, 1941.

За наставника Помоћних историјских наука на Филозофском факултету у Загребу 1925. године изабран је Милко Кос, (М. Атлагић, Исто, 225; С. Антољак, Помоћне...16; J.Стипишић, Исто, 147), али није наступио, тако да је предавања повремено одржавао Људмил Хауптман. Међутим, школске 1933-1934. године за професора Опште средњовијековне историје изабран је хонорарни предавач Михо Барада (1884-1957). Био је специјализант Ватиканске школе - *Scuola Vaticana di Paleografia, Diplomatica e Archivistica*. Он је тада започео предавања из латинске палеографије, дипломатике и хронологије, а држао је и вјежбе из палеографије и дипломатике.⁶ (С. Антољак, исто, 17; М. Атлагић, исто). Барада је писао радове и из дипломатике, од којих посебно наводим „*Двије наше владарске исправе, Croatica sacra, 13-14, Загреб, 1937. Касније ће предавања из Помоћних историјских наука одржавати Златко Таноуди (1914- ?) који је 1944. године постао доцент Помоћних историјских на-*

⁵ В. Новак (1889-1997). Завршио је филозофски факултет, а затим се у Риму специјализовао из Помоћних историјских наука, посебно Палеографије. Докторирао је 1915. године. Радио је као гимназијски професор и руководиоца Рукописног одјељења Свеучилишне библиотеке у Загребу.

⁶ Михо Барада, завршио је гимназију 1908. у Сплиту, а теологију 1912. године у Задру. Као свештеник службовао је у селима Далматинске Загоре. Пронашао је нотаријанске књиге из 13. вијека у Трогиру. Завршио је Филозофски факултет у Загребу, гдје је и докторирао на тему „*Топографија Порфиригенетове Паганије*“. Завршио је у Риму ватиканску Високу школу за палеографију, дипломатику и архивистику. Био је хонорарни предавач Помоћних историјских наука на Филозофском факултету у Загребу од 1930. до 1940. године. Био је и уредник историјског часописа „*Notina sacra*“ и дописни члан ЈАЗУ у Загребу. Види: Б. Гусић, Михо Барада (1889-1957), *Љетопис ЈАЗУ*, 64, 1960, 139-146.

ука, али је побјегао из земље већ 1945. године, наводно због комунистичких власти.

Од 1945. године, као хонорарни предавач Помоћних историјских наука на загребачком Филозофском факултету радио је Јосип Матасовић (1892-1962). Матасовић је предмет проширио осталим помоћним историјским наукама: историјском метрологијом, архивистиком, сфрагистиком, хералдиком, генеалогичким и историјском географијом. Матасовић је утемељио библиотеку из Помоћних историјских наука. У времену од 1951-1961. године асистентка Матасовићу била је Ранка Стојсављевић (1922-1997).

Од 1958. као професор Помоћних историјских наука наступио је Јаков Стипишић. Написао је уџбеник „Помоћне историјске науке у теорији и пракси“, али је, нажалост, у њему обрадио само латинску палеографију, дипломатику и хронологију, што га чини непотпуним и неадекватним за коришћење при припремању испита.

Од 1963-1965. године асистент на предмету Помоћне повијесне знаности на загребачком Филозофском факултету био је Томислав Раукар. Од 1989. до 1996. године наставу изводи Зденка Јанековић Ромер, а од 1997. Мирјана Матијевић Сокол.

Поред Загеба, и Задар је град у којем се на Филозофском факултету изводи настава из Помоћних историјских наука на Катедри за историју. Наставу на том факултету изводили су професори Анте Марија Стргачић, Стјепан Антољак⁷ и Мирослав Гранић. Захваљујући С. Антољаку, Филозофски факултет у Задру је једина научна установа у Југославији која је била организовала постдипломски студиј Помоћних историјских наука. На том студију изводила се настава, поред осталог и из латинске палеографије, славенске палеографије, дипломатике, хронологије, хералдике, сфрагистике, епиграфике, генеалогичке, филигранологије, нумизматике, историјске метрологије, топономастике, библиотекарства, заштите и конзервације библиотечне и архивске грађе, архиви, библиотеке, каталог, средњовијековно друштво код јужнославенских народа, историје државе и права и др. Наставу су изводили најеминентнији професори са многих факултета у Југославији, као што су: Јаков Стипишић, Стјепан Антољак, Бартол Змајић, Сеид Траљић, Бранимир Габричевић, Златко Херков, Рамила Маринковић, Иво Петричиоли, Иван Беуц, Јаков Сиротковић, Нада Клаић, Сергеј Вилфан и Татјана Пушкадија и др.

Поред Хрватске, и Србија је на Филозофском факултету у Београду имала Помоћне историјске науке на Катедри за историју. Оне су доста касно уве-

⁷ С. Антољак (1909-1997). Дипломирао 1937. и докторирао на Филозофском факултету у Загребу, гдје је био асистент (1934-1941) и доцент (1941-1946). Био је директор Државног архива у Задру, научни сарадник Државног архива у Ријеци и професор Филозофског факултета у Скопљу, гдје је предавао Помоћне историјске науке од 1956. до 1969. године. На Филозофском факултету у Приштини предавао је од 1963. до 1969. а на Филозофском факултету у Задру од 1969. до 1979. године. Поред осталог, написао је уџбеник „Помоћне историјске науке“, Краљево, 1971.

дене као предмет на Филозофском факултету, тек 1924. године. (С. Антољак, исто, 16). Први предавач Помоћних историјских наука на том факултету био је Виктор Новак. Поред Новака наставу је држао и Реља Новаковић (1918-?).⁸

У 1966. и 1967. години држао је курсеве из Славенске палеографије, Историје илуминација и Водених знакова Владимир Мошин.

Наставу Помоћних историјских наука на том факултету изводио је и Момчило Спремић, редовни професор и шеф Катедре за Општу историју средњег вијека и Помоћних историјских наука. Члан је САНУ у Београду.⁹ Данас наставу Помоћних историјских наука на Филозофском факултету у Београду изводи Смиља Душанић Маријановић (1963-?), која је објавила и „Владарске инсигније и државна симболика у Србији од 13. до 15 века“.

Одређену улогу у развоју Помоћних историјски наука одиграо је Историјски институт САНУ у Београду, који је основан 1924. године. При њему је дјеловала секција Помоћних историјску наука, која је касније припојена секцији за средњовијековну историју Института. За афирмацију наставе Помоћних историјских наука одређену улогу имао је Станоје Станојевић, јер су управо његовом иницијативом 1924. године Помоћне историјске науке уведене на Филозофски факултет у Београду. Станоје Станојевић (1874-1937) био је први српски енциклопедиста и редовни професор Београдског универзитета. Студирао је у Бечу, а међу професорима били су му чувени Ватрослав Јагић и Константин Јиречек. Докторирао је у Бечу на тему „Биографија Стефана Лазаревића од Константина Филозофа као историјски извор“. Усавршавао се у Њемачкој, Русији и Турској. Изабран је за доцента српске историје на Великој школи у Београду, али није потврђен, јер тадашњи предсједник Владе Србије, Владан Ђорђевић, није заборавио критику своје књиге „Грчка и српска просвета“ из 1896. године. Послије непотврђеног избора одлази у иностранство, а у Србију се враћа 1900. године, када је изабран за доцента српске историје на Великој школи. За ванредног професора изабран је 1905. године, када је Велика школа прерасла у Београдски универзитет. Редовни професор постао је 1919. године, а за дописног члана САНУ изабран је 1920. За дипломатику значајно је његово дјело „Студије о српској дипломатици“, Глас САНУ, 1912-1928, у којем је објавио исправе Дубровника, Босне, Хума, Рашке и Зете.

⁸ Новаковић је завршио Мушку гимназију у Београду. Дипломирао је Историју на Филозофском факултету у Београду 1935. На том факултетру одбранио је докторат под називом „Бранковићев летопис и његови извори“, 1955. године. Радио је на Филозофском факултету од 1950. до 1973. тј. до пензионисања. Био је директор Историјског института. Поред осталог, објавио је: Бомбардовање Београда, Београд, 1953; Никољски летопис, Зборник Филозофског факултета, III, Београд, 1952; Бранковићев летопис, Београд, 1960; Велико кретање народа у Европи, Београд, 1953; Одакле су Срби дошли на Балканско полуострво, Београд, 1977; Где се налази Србија од VII-XII века, Београд, 1981; Балтички Словени у Београду и Србији, Београд, 1985; Још о пореклу Срба, Београд, 1992; Срби-име Срби кроз векове и простор, Београд, 1993; Србин римски цар, Београд, 1999.

⁹ М. Спремић (1931-?) Дипломирао је историју на Филозофском факултету у Београду, гдје је магистрирао и докторирао. Његов рад везан је за Филозофски факултет у Београду. Изабран је за асистента на том факултету 1962, за доцента 1970, ванредног професора 1976. и редовног 1983. године. Био је продекан Филозофског факултета у Београу и шеф Катедре за историју.

На Филозофском факултету универзитета у Новом Саду основана је Катедра за историју 1954. године, када је основан и Факултет. Катедра је, осим историје, у почетку организовала наставу из Основа друштвених наука и Основа педагошких наука, које су се касније конституисале као посебне наставне јединице. Основни задатак Катедре за историју био је организација и извођење натаве историје и научноистраживачког рада. Помоћне историјске науке као наставни предмет уведене су на Филозофски факултет у Новом Саду тек 1965/1966. школске године. Помоћне историјске науке предавали су професори Славко Гавриловић, Ђуро Тошић и, данас, Владан Гавриловић¹⁰.

На Филозофском факултету Универзитета у Приштини Помоћне историјске науке предавале су се од 1965. године (С. Антољак, исто, 7). Наставу тог предмета изводили су Богумил Храбак, Стјепан Антољак, Бранислав Милутиновић и, данас, Марко Атлагић¹¹. И на Филозофски факултет у Нишу уведене су Помоћне историјске науке као наставни предмет 1998. године. Наставу тог предмета изводили су проф. др Б. Милутиновић, проф. др М. Атлагић, а данас проф. др М. Антоновић. Од оснивања катедре, асистент на тој катедри и предмету је Силвана Лазаревић-Милошевић.

И на Филозофском факултету у Скопљу Помоћне историјске науке нашле су своје мјесто на Катедри за историју. У времену од 1935. до 1941. године наставу Помоћних историјских наука предавао је Грегор Чремошник.¹² У времену од 1915. до 1917. године радио је на Институту за проучавање Балкана у Сарајеву. Од 1917. до 1935. године радио је у Земаљском музеју БИХ у Сарајеву. Био је члан САНУ од 1932. године. Период од 1935. до 1941. године провео је радећи као професор Опште историје средњег вијека и Помоћних историјских наука на Филозофском факултету у Скопљу. (Б. Графенауер, 1958/59: 313-328). Од 1945. до смрти, тј. до 1958. године био је професор Помоћних

¹⁰ На овом Факултету лошем развоју Помоћних историјских наука придонио је највише Славко Гавриловић. Он је, због непознавања појединих дисциплина помоћних историјских наука, свео програм само на латинску палеографију, дипломатику и хронологију (иако и ове није тумачио у довољној мјери). Надаље, није водио рачуна о млађем научном подмлатку из помоћних историјских наука, осим што је тај предмет чувао и оставио, премда некомпетентном, сину Владану Гавриловићу. Зато је блатио сваког ко би се усудио бавити се овим наукама, а посебно конкурисати за овај предмет на том Факултету.

¹¹ М. Атлагић (1949-). Завршио је Филозофски факултет, Одсјек за историју и Одсјек за педагогију у Задру. На истом факултету завршио је постдипломске студије из Помоћних историјских наука, а магистрирао из хералдике. Докторирао је на Филозофском факултету у Приштини, гдје и данас предаје Помоћне историјске науке, Историјску географију и Историју Срба у средњем вијеку. Био је заступник у Хрватском сабору, предсједник Републичке заједнице за науку Р. Хрватске, предсједник општине Бенковац и делегат на 10. конгресу СКХ и 14. конгресу СКЈ. Написао је, поред осталог; Помоћне историјске науке у теорији и пракси, Београд, 2007; Српско племство и грбови у Дубровнику, Далмацији, Хрватској и Славонији, Косовска Митровица, 2011; Истопријска географија Београд, 2005; Заједно са Б. Шекуларцем, Помоћне историјске науке, Приштина, 1997.

¹² Грегор Чремошник (1890-1958). Похађао је гимназију у Цељу и Марибору, Студиј историје и славистике у Грацу, гдје је и докторирао.

историјских наука у Љубљани. Бавио се историјом југоисточне Европе у средњем вијеку. Оставио је значајне резултате из Помоћних историјских наука, посебно из архивистике, палеографије,¹³ (И. Грдинић, 1990: 159). дипломатике, егдотике, нумизматике и сфрагистике. Наставу Помоћних историјских наука изводио је и С. Антољак 1962 – 1970.

На Филозофском факултету у Љубљани изучавале су се Помоћне историјске науке као наставни предмет на Катедри за историју. Наставу у времену од 1945. до 1958. године изводио је Грегор Чремошник. У Љубљани на Филозофском факултету наставу Помоћних историјских наука изводили су и професори Франц¹⁴ и Милко Кос¹⁵ и Грегор Чремошник 1945-1958.

На Филозофском факултету у Сарајеву основана је Катедра за историју. Помоћне историјске науке на тој катедри предавао је Људмил Хауптман. Наставу тог предмета у времену од 1982. до 1987. године предавао је Ђуро Тошић. Данас на Филозофском факултету на Палама наставу тог предмета изводи Ђ. Тошић, који уједно изводи наставу тог предмета и на Филозофском факултету у Бања Луци.

Поред Сарајева, данас настава Помоћних историјских наука изводи се и на Филозофском факултету у Тузли. Наставу тог предмета изводе Азем Коچار и Керима Филан. На Филозофском факултету у Мостару Помоћне историјске науке предаје М. Брковић.

На Филозофском факултету у Никшићу наставу Помоћних историјских наука предавао је Миомир Дашић (1931-). Вишу гимназију завршио је у Београду 1941, а студиј Историје на Филозофском факултету у Београду 1954. године, гдје је магистрирао и докторирао 1980. Од 1954. до 1962. године био је професор гимназије у Беранамана, а затим њезин директор. За професора Педагошке академије у Никшићу изабран је 1972. године. За ванредног професора на Филозофском факултету у Никшићу 1981, а потом за редовног 1986. године за предмет Увод у историју са помоћним историјским наукама. Академик је ЦАНУ. За Помоћне историјске науке значајно је његово дјело „Увод у историју са основама помоћних историјских наука, Титоград“, 1988.

Будућност Помоћних историјских наука на српским универзитетима није сјајна. Много је узрока тој појави. Наводим само неке: недостатак компетентног стручног наставног кадра за тај предмет, недостатак постдипломских и док-

¹³ Игор Грдина, Грегор Чремошник и ћирилска палеографија, Згодовински часопис, 44, Љубљана, 1990, 159.

¹⁴ Франц Кос је у пет свезака уредио „Згодовино Словенцев в средњем веку, гдје је сакупио много извора дипломатичког карактера.

¹⁵ Милко Кос (1892-1972). Рођен је у породици историчара Ф. Коса. Студирао је на Универзитету у Бечу. Изучавао је историју средњег вијека. На Факултету умијетности у Љубљани био је ванредни и редовни професор, продекан и декан. Током Другог свијетског рата био је ректор универзитета у Љубљани. Поред осталог, издао је „Драшке приватно правне листине у 13. столетју, Архив за арбанашке старине, језик и етнологију“, 2, Београд, 1924; Две листине бана Стевана Котроманића за Дубровник, Зборник из дубровачке прошлости Милану Решетару о 70. годишњици живота, Дубровник, 1931.

торских студија из тог веома важног предмета, укоријењено мишљење многих професора да тај предмет могу предавати сви историчари, узимање тог предмета у трећински однос ради хонорара, неорганизовано стручно усавршавање професора који изводе наставу на том предмету и друго. На крају, доносим примјер тематског плана из Помоћних историјских наука са Филозофског факултета из Приштине са привременим сједиштем у Косовској Митровици: (М. Атлагић, исто: 5-615).

Помоћне историјске науке I

1. Латинска палеографија
2. Славенска палеографија
3. Епиграфика
4. Филигранологија
5. Дипломатика
6. Хронологија

Помоћне историјске науке II

1. Хералдика
2. Сфрагистика
3. Генеалозија
4. Нумизматика
5. Топономастика
6. Историјска хронологија
7. Вексикологија¹⁶

Литература

- Антољак, Стјепан. 1971. Помоћне историјске науке. Народни музеј .
- Антољак, Стјепан. 1995. Милан Шуфлај као палеограф и дипломатичар, Архивски вијесник 38, 133-148.
- Атлагић, Марко. Помоћне историјске науке у теорији и пракси. Београд: Центар за митолошке студије Републике Србије.
- Атлагић, М. И Б. Шекуларац. 1997. Помоћно историјске науке. Приштина: Агенција Феликс.
- Верона, Ева. 1995. Принос повијести Свеучилишне књижнице у Загребу и њена уређења (1773-1814). Вијесник библиотекара Хрватске IV, 193.
- Галовић, Тмислав. 2002. Библиографски прилог о Јосипу Нађу (1884-1981). Архивски вијесник 45, 227-265.
- Графенауер, Бого. 1958/1959. Грегор Чремошник. Згодвински часопис 12-13, 313-325.

¹⁶ Примјер плана докторских студија из Помоћних историјских наука види „Наука и настава на универзитету“ , Пале 2009, 29.

- Грдина Игор. 1990. Грегор Чремошник и Ћирилска палеографија. Згодовински часопис 44, 159.
- Гусић, Бранимир. 1960. Михо Барада (1889-1957). Љетопис ЈАЗУ 64, 139-146.
- Јурковић, Иван. 2005. Тадија Смичиклас професор Помоћних повијесних знаности на Филозофском факултету у Загребу. Зборник Одсјека за повијесне знаности завода знаности и умјетности VII-VIII, Загреб: 145-147.
- Кожар А. и И. Балта. 2003. Помоћне историјске науке. Тузла: Архив тузланског кантона.
- Матијевић, М. Сокол. 2000/2001. Карло Хорват и Помоћне историјске знаности. Златна долина-Пжешћина 6, 115-119.
- Милутиновић, Бранислав. 2000. Помоћне историјске науке. Ниш: Политикон прин.
- Новаковић, С. 1990. Увод у општу методологију и историју методолошке мисли. Београд: Филозофски факултет.
- Стипишић Јаков. 1985. Помоћне историјске науке у теорији и пракси. Загреб: Школска књига.
- Турчин, Питер. 2006. Рат и мир и рат. Пр. Стефан Ристић. Београд: Порта либрис.
- Фире, Франсоа. 1994. Радионица историје. Сремски Карловци: ИК Зорана Станојевић.

Marko Atlagić

AUXILIARY SCIENCES OF HISTORY IN YUGOSLAVIA AND AT SERBIAN UNIVERSITIES-THEIR PRESENT AND FUTURE

Abstract: Auxiliary (or ancillary) sciences of history are those acholarly disciplines that help evaluate use historical sources and are, therefore, seen as auxiliary library science, or archival studies have for a long time been included in the study of history at Yugoslav universities. In Croatia, ancillary disciplines were first professor to teach this subject was professor Viktor Novak. At Ljubljana University, the first professor of ancillary historical sciences was prof. Gregor Čremošnik, follwed by prof. Milko Kos. This area of study was introduced at the Faculty of Philosophy in Skopje, Macedonia in 1962, and at the Faculty of hilosophy in Priština in 1965. The Faculty of Philosophy in Zadar, as well as the Faculty of Philosophy in Sarajevo followed this example, Auxiliary sciences of history are taught at all Serbian universities today – at the faculties of Philosophy in Belgrade, Novi Sad, Priština, and Niš. They are part of the curricula at the universities of Podgorica, Pale, and Banja Luka.

Key words: science, auxiliary/ancillary, hisstory, university.